

دانشکده منابع طبیعی
گروه جنگلداری

جنگلداری اجتماعی Social Forestry

محل ارائه

دانشکده منابع طبیعی دانشگاه کردستان

احمد ولی پور

ahmadvalipour@gmail.com

زمینه‌های اجرای طرح‌های جنگلداری اجتماعی

طرح جنگلداری اجتماعی سندی است که توسط کمیته جنگلداری اجتماعی (یا هر کمیته تخصصی مشابهی) تهیه می‌شود و شامل جزئیات سیستم بهره‌برداری و مدیریت پایدار است. موضوع اصلی یک طرح جنگلداری اجتماعی، دسترسی، بهره‌برداری و مدیریت جنگل توسط ساکنان محلی است.

میزان بهره‌برداری و استفاده از منابع جنگلی بر اساس اصول مدیریت جنگل و اصول توسعه پایدار تعیین می‌شود.

طرح جنگلداری اجتماعی، طرحی هدفمند و علمی بوده که برای ایجاد تعادل پایدار میان منابع محدود موجود و بهره‌برداریهایی نامحدود از آنها تهیه و تدوین می‌گردد.

ضروری است که اصل حفاظت و بهره‌برداری از جنگلها در چارچوب اهداف فیزیکی، اقتصادی و اجتماعی از پیش تعیین شده آنها صورت پذیرد.

حفاظت شامل تمام اجزای اکوسیستم یعنی جنگل، اراضی، آب، جوامع گیاهی و جانوری است.

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

زمینه‌های اجرای طرح‌های جنگلداری اجتماعی

- پایداری به معنی حفظ جنگل در وضعیت اولیه و بدون دخالت نیست. همیشه میزانی از دخالت و بهره‌برداری پذیرفته می‌شود.
- طرح جنگلداری: شناسایی منابع و فرصت‌های موجود و اهداف بلندمدت
- موفقیت این طرح‌ها نیازمند ایجاد مصالحه میان نظرات و عقاید متعدد و چالش برانگیز و گاهی متضاد نهادهای رسمی و غیر رسمی اجتماعی است.
- شرط اصلی برای اجرا و موفقیت یک طرح جنگلداری اجتماعی پذیرش دوجانبه حقوق، وظایف و مسئولیت‌های مشترک میان نهادهای دولتی و جوامع محلی است.

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

زمینه‌های اکولوژیکی اجرای طرح‌های جنگلداری اجتماعی

- ۱- **زادآوری طبیعی:** به دلیل ویژگی‌ها و مزایای زادآوری طبیعی، اصل بر استقرار پایه‌های طبیعی است.
- ۲- **استفاده از گونه‌های چندمنظوره:** چوب سوخت، علوفه دام و محصولات غیرچوبی سه استفاده عمده جوامع محلی از جنگل است و عوامل اصلی وابستگی آنان به جنگل می‌باشد.
- ۳- **کنترل آتشسوزی:** آتشسوزی‌های طبیعی و مصنوعی
- ۴- **جنگلکاری در مناطق تخریب‌شده:** مناطق نزدیکتر به روستا بیشتر تخریب شده‌اند.

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

زمینه‌های اکولوژیکی اجرای طرح‌های جنگلداری اجتماعی

۵- تولید نهال

تولید نهال سالم نیازمند تولید بذر سالم از درختان مادری بومی، سالم و قوی است. انجام اقدامات پرورشی، مراقبت از پایه‌های مادری در مقابل آفات و بیماری، حذف رقابت، حفاظت در مقابل آسیب‌های انسانی و چرای دام، ایجاد نهالستان

۶- تهیه نقشه

تهیه و بهنگام‌سازی نقشه‌ها ضروری است.

۷- وضعیت طبیعی منطقه

موقعیت جغرافیایی، شرایط توپوگرافی، آب و هوا، زمین‌شناسی و خاکشناسی، جامعه گیاهی، جامعه جانوری

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

زمینه‌های اجتماعی اجرای طرح‌های جنگلداری اجتماعی

۱- دامداری

بررسی پیشینه نهادهای مردمی موجود در جنگل مطالعه ظرفیت چرای منابع جنگلی و تعداد دام متعادل و ارائه آن به دامداران امکان تبدیل دامداری سنتی به صنعتی یا نیمه‌صنعتی

۲- قوانین و مقررات مناسب

قوانین ابزار تعدیل رابطه جامعه با طبیعت و جنگل است. تبعات منفی قوانین نادرست و اصلاح‌نشده قوانین و مقررات تابع شرایط و زمان هستند؛ بنابراین به طور مداوم نیازمند بازبینی و اصلاح هستند.

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

زمینه‌های اجتماعی اجرای طرح‌های جنگلداری اجتماعی

۳- اعتمادسازی

اعتماد جامعه محلی به نهادها و دستگاه‌های متولی خصوصی و دولتی کلید موفقیت طرح جنگلداری اجتماعی است.

عوامل ایجاد و تداوم اعتماد: صداقت و شفافیت، واقع‌بینی، اهمیت نقش مردم در طرح، خودداری از ایجاد انتظارات نادرست در مورد درآمدها و هزینه‌ها

ایجاد اعتماد در جوامع محلی باید با افزایش آگاهی عمومی، افزایش فواید جنگل برای مردم و نیز اشتراک هزینه‌ها و درآمدها بین همه ذینفعان همراه باشد.

چالش‌های اصلی جهان کنونی: فقر، تخریب محیط زیست و مشکلات اجتماعی

طرح‌های جنگلداری اجتماعی به دنبال کمک به حل این مشکلات است.

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

زمینه‌های اجتماعی اجرای طرح‌های جنگلداری اجتماعی

۴- بهره‌مندی از دانش بومی

در جنگلهای دارای مالکیت عمومی لازم است هم به قوانین و مقررات و هم به سنتها و عرفها توجه شود. بنابراین، جوامع محلی نهاد مهمی در تهیه طرح‌های جنگلداری اجتماعی هستند؛ چون دانش سنتی و بومی دارند که با استفاده از آن می‌توانند جنگل را مدیریت کنند.

لازم است در تهیه طرح به مرز سامانهای عرفی روستا و خانوار و چگونگی تقسیم کار بین اعضای خانوار توجه نمود.

به این ترتیب، پذیرش طرح توسط جامعه محلی و مشارکت در برنامه‌ریزی و اجرای آن افزایش خواهد یافت.

۵- کاهش تخلفات

تدوین سیاستهای مناسب و محدودیتهای بهره‌برداری بجا، اطلاع‌رسانی بهتر به جوامع محلی در باره اثرات زیانبار بهره‌برداری بی‌رویه و جبران و تامین نیازهای ضروری آنها از سایر منابع خودداری از تصویب و اجرای سیاستها و راهکارهای حساسیت‌برانگیز، غیر قابل اجرا، تقابل با جامعه محلی

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

زمینه‌های اجتماعی اجرای طرح‌های جنگلداری اجتماعی

۶- ایجاد انگیزه

اعتمادسازی

وضع مقررات مناسب

آموزش‌های صحیح

مشوقها

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

زمینه‌های اقتصادی اجرای طرح‌های جنگلداری اجتماعی

۱- تامین اعتبار

منبع اعتبارات طرح: دولتی، خصوصی، ترکیبی

توجیه سرمایه‌گذاران: ارائه اطلاعات در مورد مزیت‌های جنگلداری اجتماعی

در نظر گرفتن مشوق‌های مالی برای سرمایه‌گذاران و ساکنان

۲- عدم وجود فقر شدید و توسعه‌نیافتگی

هزینه زمانی مشارکت خانواده‌های کم‌درآمد در طرح‌های جنگلداری اجتماعی بالا است.

خانواده‌های فقیر منابع و نیروی کافی برای بهره‌برداری از تولیدات جنگل ندارند.

جنگلداری اجتماعی ممکن است منجر به افزایش شکاف طبقاتی شود و سود خانوارهای

ثروتمند بیشتر شود.

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

زمینه‌های اقتصادی اجرای طرح‌های جنگلداری اجتماعی

۳- بازاریابی محصولات جنگلی

نوع و میزان نیازهای جامعه محلی از تولیدات جنگلی تعیین شود.
 مازاد محصولات مشخص و بازاریابی برای آنها انجام شود.
 بازارهای محلی، منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی بررسی شود.
 تلاش برای حذف واسطه‌ها و دلان از شبکه فروش

Social Forestry
 Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
 University of Kurdistan, Department of Forestry

زمینه‌های سیاسی اجرای طرح‌های جنگلداری اجتماعی

۱- تعیین وضعیت مالکیت

نوع مالکیت در کشورهای مختلف متفاوت است.
 مالکیت جنگل در ایران: ملی و عرفی
 در طرح جنگلداری اجتماعی ضروری است حقوق مالکیت سنتی/ عرفی و محلی در نظر گرفته شود.
 تعیین حقوق مالکیت و محترم شمردن آن منجر به افزایش انگیزه، افزایش مشارکت، حفاظت بیشتر و بهتر و ارتقای کارایی نظارت و کنترل منابع جنگلی می‌شود.

Social Forestry
 Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
 University of Kurdistan, Department of Forestry

زمینه‌های سیاسی اجرای طرح‌های جنگلداری اجتماعی

۲- وضع قوانین مناسب

ضرورت وجود پشتوانه قانونی و ضمانت اجرایی برای اجرای طرح جنگلداری اجتماعی
مرزهای سیاسی و اکولوژیک و مرزهای عرفی، فرهنگی و محلی

۳- تمرکززدایی

به معنی افزایش مشارکت مردم در مدیریت و تصمیم‌گیری مربوط به کنترل و بهره‌برداری
جنگل است.
افزایش احساس تعلق و مشارکت در اجرا و پایش طرح جنگلداری اجتماعی
مقاومت دولت‌ها در مقابل تمرکززدایی و ضرورت آمادگی دولت برای پذیرش وضعیت جدید و
اجرای این سیاست.

Social Forestry
Ahmad Valipour, ahmadvalipour@gmail.com
University of Kurdistan, Department of Forestry

جنگلداری اجتماعی